

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ב; **תפצית ההשערות: אתנח, סלוק = חוף-טפוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מארד, רבוי; דרגא – מצרף; תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק** – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא = תרסא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק ריעו לנושא אחר בהלכה:

חבנית **אזלא (גרשיים או אזלא-גרש)** – יצא מן הכלל **(דרגא) תביר** – לידון בדבר אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר.

1.1 ויקרא קדשים יט,א

ויקרא קדשים יט,ב: דְבַר אֱלֹהִים-כָּל-עֲרֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

תו"כ בפירוש **רש"י** (ב) **דְבַר אֱלֹהִים-כָּל-עֲרֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** - מלמד שנאמרה פרשה זו ב'הקהל', מפני שרוב גופי תורה תלויין בה (ראה תו"כ קדושים פרשתא א,א). **קְדָשִׁים תִּהְיוּ** - הוּו פרושים מן העריות ומן העבירה; שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה: "אשה זונה וחללה" וגו' "אני ה' מקדשכם" (וי' כא,ז-ח); "ולא יחלל זרעו..." אני ה' מקדשו" (שם,טו); "קדושים יהיו... אשה זונה וחללה" וגו' (שם,יז).

ע"פ פירוש **התורה והמצוה לתו"כ** יובן כי **דְבַר** - גרשיים - כעין יצא מן הכלל, כי שלא כמו בפרשות אחרות בהן נאמר קודם לאהרן ואח"כ לבניו ואח"כ לזקנים ואח"כ לעם, כאן ע"פ **תו"כ** נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויים בה, **מלבי"ם** - הקהיל את כולם ביחד (כל ישראל גברים נשים וטף והסנהדרין בראשן) כי פרשה זו רובה גופי תורה, פ"י מצוות רבות שצריך לדעתם ולקיימם כפי הגוף והפשט כולם בשוה.

דְבַר אֱלֹהִים-כָּל-עֲרֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - גרשיים ... תביר, כעין יצא להקל ולהחמיר, פירש **רבי יוסף בכור שור** ... **אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם**, כלומר: לשם שמים תעשו מה שתעשו; **ולשם שמים תיראו** אותם, **ולשם שמים תשמרו שבת ולשם שמים תחללוה**, כמו שפירשו רבותינו (ראה תו"כ קדושים פרשתא א,י), שאם יאמר לך אביך לעבור על דברי תורה, אל תשמע, שאתה והוא חייבין בכבודי; **ולשם שמים תחללו שבת**, כגון לחולה ולפקח את הגל. כדכתיב "ולבך תשית לדעת" (משלי כב,יז), וכמו שאמרו רבותינו (משנה אבות ב,יב): **וכל מעשיך יהיו לשם שמים**.

רמב"ן ... וכן שנו שם (תו"כ שמיני פרשתא י פרק יב,ג): **"והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני"** (וי' יא,מד) - כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים. ולפי דעתי אין הפרישות הזו לפרוש מן העריות כדברי הרב (רש"י), אבל הפרישות היא המוזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים 'פרושים'.

ע"פ **רמב"ן** **פרושים מן המותרות** יגביל עצמו גם באשתו, באוכל, ביין, יפרוש מטומאה, נקיות ידיו וגופו, פרוש מהמון בני אדם המלכלכים עצמם במותרות וכיעורים, יעשה הישר והטוב ולפנים משורת הדין, לרצון חבריו, שביטה מטרחות בשבת.

אֱלֹהִים-כָּל-עֲרֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם - דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, כמו שפירש **מלבי"ם** **בתו"כ** - הקהיל את כולם ביחד (גברים נשים וטף והסנהדרין) כי פרשה זו רובה גופי תורה, פ"י מצוות רבות שצריך לדעתם ולקיימם כפי הגוף והפשט כולם בשוה.

בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - תביר, **וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם** - מרכא טפחא, יתור לרבות באזהרות בית דין שיזהירו לבני ישראל, **קְדָשִׁים תִּהְיוּ** - מונח אתנה, רבוי בהגבלות, הגבילו גם במותר לכם, וכך תרבו קדושתכם.

אֱלֹהִים-כָּל-עֲרֵת - דרגא, אפשר כי מצביע אל פרשת "אחרי מות" שעסקה באזהרות מפני תועבות שונות שלא ידמו לעמי מצרים וכן נענו שגם אותן אזהרות באות לרבות קדושת בני ישראל

דְבַר אֱלֹהִים-כָּל-עֲרֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - גרשיים ... תביר, אם נשער שכאן זה כעין מידה י' ממידות רבי ישמעאל בן רבי יוסי הגלילי יצא מענינו לידון בענין אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר, אזי הענין בסיפא של פרשת "אחרי מות" היו אזהרות מפני תועבות של איסורים. יוצא ענין **קְדָשִׁים תִּהְיוּ** מאזהרות על איסורים ועוסק באזהרת פרישה - הגבלה במותר.

ויקרא קדושים יט,ט: וּבְקִצְרְכֶם אֶת-קִצִיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פְּאֵת שְׂדֵךְ לְקַצֵּר וּלְקַט קִצִירָהּ לֹא תִלְקַט:

לֹא תִכְלֶה פְּאֵת שְׂדֵךְ - דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה ההלכה, ואלו מקומות שונים בשדה כנאמר ב- **גמרא ירושלמי פאה פ"א ה"ג** ... נותנין פאה מתחילת השדה ומאמצעה רבי שמעון אומר ובלבד שיתן בסוף כשיעור וגו'. מ- **וּלְקַט קִצִירָהּ** - מרכא טפחא אחרי אתנה הבא לאפין בלימוד סמוכין את הקרא שלפניו. כשם שהלקט פטור ממעשרות (כנראה תרו"מ) כך גם הפאה פטורה מהם אף שהיא במחובר ותלוש (התוך מהקרקע בכל אופן) והלקט רק בתלוש (קצור)

ומשני מקראות בשרש קצ"ר "רבי יוסי בשם רבי יהושע בן לוי: **וּבְקִצְרְכֶם** מה תלמוד לומר **לְקַצֵּר** - אלא אחת לגבוה ואחד להדיוט" ולכן אין משאירים פאה בשדה מוקדשת. **וּבְקִצְרְכֶם אֶת-קִצִיר אֲרֻצְכֶם** - פשטא מונח זקף-קטן, **לֹא תִכְלֶה פְּאֵת שְׂדֵךְ** - דרגא תביר מרכא טפחא, **לְקַצֵּר** - אתנה, אפשר כי תביר או אתנה הגבילו את הלאו "לא תכלה פאת שדה" רק לשדה הדיוט, יצא שדה שהוקדש לגבוה ואין משאירים בו פאה, וכשם שאין משאירים בו פאה כך גם קבוצת הפרטים האחרת (לקט ושכחה) השייכת לשדה הדיוט לא שייכת בשדה מוקדש לגבוה.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדי (טו"ד) ל"ה כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ב; **תפצית ההשברות**: אתנח, סלוק = חוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסא** – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פא** – דרוש מהפסוק ריעו לנושא אחר בהלכה:

ויקרא קדושים יט,ג: לא-תעשק את-רעהך ולא תנגול **לא-תלין פעלת שכיר אתה עד-בקר:**
דברים כי תצא כד,יד – טו: ס [יד] **לא-תעשק שכיר עני ואביון מאתיך או מגרף אשר בארצה בשעריך:**
[טו] ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נשא את-נפשו
ולא יקרא עליה אל-ה' והנה בה קטא: ס

ספרא קדושים פר' ב' (ט) לא-תעשק את-רעהך. יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש פלוני חכם והוא אינו חכם איש פלוני עשיר והוא אינו עשיר תלמוד לומר **ולא תנגול**. מה הגזל מיוחד שהוא של ממון אף עושק דבר של ממון. ואיזה זה הכובש שכר שכיר.

(יט,ג) לא-תעשק את-רעהך - מרכא טפחא, (א) מרכא טפחא, יתור לרבות כל אדם בלא תעשק, (ב) טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו, ולפרש כי לא תעשוק זה הוא **בממון** כנאמר **בת"כ ולא תנגול**. מה הגזל מיוחד שהוא של ממון אף עושק דבר של ממון. **ולא תנגול** - מונח אתנח, רבוי והגבלה, ריבה בסוגי ממון והגביל את הכתוב כאן ע"פ **ת"כ** ואיזה זה הכובש שכר שכיר.

יש בכיכוש שכר שכיר שתי הלנות
 (א) ב-**(וי' קד' יט,ג)** הלנת לילה לשכיר יום שתשלומו עד עמוד השחר
 (ב) ב-**(דב' כ"ת כד,טו)** הלנת יום לשכיר לילה שתשלומו עד שקיעת החמה או עד צאת הכוכבים שאחריו.

במה נבדלים אופני השכירות לגבי **לא-תלין פעלת שכיר אתה**?
 החפץ חיים הביא דעות בשו"ע שלא עובר בשכירות קרקעות. בנוסף **(דב' תצא כד,טו) ביומו** – **טרסא**, מלמד על שיעורי זמן ומידרוג מתי השוכר עובר **לא-תלין** ומתי אינו עובר. **לא-תלין** – מקף כרב-מצב ההלנה (א) אם השכיר עמד בתנאים של דרישת השכר (דרש בזמן, נשכר ע"י בעל הבית) (ב) אם השכיר לא עמד בתנאים של דרישת השכר.
לגבי מצב (א) תנאי דרישת השכר שיש בה הלנה הם:
 מהכתוב **(וי' קד' יט,ג) שכיר אתה** נלמד (א) שאם השכיר אינו דורש שכרו בזמנו, אין בעל הבית עובר, (ב) אם בעל הבית שכר הפועל באמצעות שליח, וגם שכירות בהמה וגם שכירות כלים אינו עובר ב- **לא-תלין** ואינו עובר ב-**(דב' תצא כד,טו) ולא-תבוא עליו השמש** ולא בעשה **ביומו תתן שכרו** אבל עובר בלא תעשוק.

עד-בקר – מקף כרב-מצב (א) הגי' (ב) עלות השחר, **עד-בקר** – סלוק מגביל לומר לא עד הנץ אלא עד עלות השחר, אבל בחומש דברים לגבי שכירות לילה דווקא האריך בזמן התשלום **(דב' תצא כד,טו) ולא-תבוא עליו השמש** – שלכתחילה עד שקיעה ובדיעבד עד צאת הכוכבים.

רש"י (וי' קד' יט,ג) לא-תעשק את-רעהך. - זה הכובש שכר שכיר (ראה **ת"כ קדושים פרשתא ב,ט**). וע"פ תו"כ הנ"ל הכובש שכר שכיר עובר בחמש לאו ואחד עשה והמונח רביע המרמז לכך נמצא בתבנית הטעמים לקרא **(דב' תצא כד,יד) ולא-תבוא עליו השמש** – דרגא מונח רביע, כאשר הדרגא מקשר אלפניו ל**(דב' תצא כד,יד) לא-תעשק שכיר** ובלשון דומה ב-**(וי' קד' יט,ג) לא-תעשק את-רעהך** (כעין היקש מזה לזה)

עליו השמש - מונח רביע, אפשר מרמז ל- **ת"כ קדושים פרשתא ב,ט** הכובש שכר שכיר עובר בחמש לאו ואחד עשה
 (א) כל סוג שכיר מהנ"ל ששכרו בעל הבית עצמו עובר בלא תלין, לעומתו כל סוג שכיר ששכרו ע"י שליח, לא עובר.
 (ב) כמו-כן אם השכיר תבע שכרו בזמן בעל הבית עובר, אם השכיר לא תבע שכרו בזמן בעל הבית לא עובר.
 (ג) תו"כ (יא) יכול אפילו המחזהו אצל החנוני ואצל השולחני יהי עובר עליו. תלמוד לומר אתך לא ילין אתך לרצונך;
 (ד) וכן אם יש לו הכסף לשלם ולא משלם בעל הבית עובר, אין לא הכסף לשלם בעל הבית לא עובר.
 (ה) שכירות בהמה וגם שכירות כלים אינו עובר בלא תלין אבל עובר בלא תעשוק.
 (ו) ועוד מדברי **החפץ חיים** שם ... דברי משנה כחשיב שם דברים שעובר בהן על ביומו תתן שכרו וגם הלאו דבל תלין. ועוד דבר דיש בו משום ביומו ואין בו משום בל תלין כגון גר תושב. ואמאי לא כחשיב בהיפך דיש דבר שיש משום בל תלין ואין בו משום ביומו תתן שכרו כגון קרקעות ועיין. השו"ע אומר כי יש מחלוקת האם עובר בהלנת שכר שכירות קרקע ובתים.

ספר ויקרא משה רבנו מפי הגבורה אמר, ספר דברים מ"ר ברוח הקודש אמר, כיצד למד מויקרא לומר בדברים על שכיר הלילה?
ספרא קדושים פר' ב' (ט) (וי' קד' יט,ג) לא-תעשק את-רעהך.. יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש פלוני חכם והוא אינו חכם איש פלוני עשיר והוא אינו עשיר תלמוד לומר **ולא תנגול**. מה הגזל מיוחד שהוא של ממון אף עושק דבר של ממון. ואיזה זה הכובש שכר שכיר. **(וי' קד' יט,ג) לא-תלין פעלת שכיר אתה עד-בקר**. אין לי אלא שכר האדם שכר הבהמה והכלים מנין. **שכר הקרקעות** מנין. תלמוד לומר. **לא-תלין פעלת כל דבר: (י) עד-בקר** אינו עובר עליו אלא עד בוקר הראשון יכול אפילו לא בא ולא תבעו תלמוד לומר **אתה**. לא אמרתי אלא שלא ילין אתך לרצונך: **(יא)** יכול אפילו המחזהו אצל החנוני ואצל השולחני יהי עובר עליו. תלמוד לומר אתך לא ילין אתך לרצונך: **(יב) (וי' קד' יט,ג) לא-תלין פעלת שכיר אתה עד-בקר** אין לי אלא שכיר יום שהוא גובה כל הלילה. שכיר הלילה שגובה כל היום מנין תלמוד לומר **(דב' תצא כד,טו) ביומו תתן שכרו**:

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והורו שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ב; מצותי התשע"ט; אתחן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים ספרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, דמו לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

1.2 ויקרא קדשים יט,א

ויקרא קדושים יט,ט: וּבְקַצְרְכֶם אֶת-קַצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִחַלְהוּ פֶאת שְׂדֵה שְׂדֵה לְקַצֵּר וּלְקַט קַצִּירָהּ לֹא תִלְקֹט:

וּבְקַצְרְכֶם אֶת-קַצִּיר אֲרֻצְכֶם – פשטא מונח זקף-קטן, שתי דרשות כפשט הכתוב. **תורה תמימה** (א) **וּבְקַצְרְכֶם** לרבות של שותפות⁽²⁾ [חולין קל"ה ב'] (ב) **וּבְקַצְרְכֶם** – פרט לכשקצרוה עובדי כוכבים קצורה לסטים⁽²⁾, קרסמוה נמלים, שברתה הרוח או בהמה⁽²⁾ [תור"כ]:

אֶת-קַצִּיר – רלב"ג ... מה שיתלש יחד, גדר הקצירה היא לקיטת התבואות על ידו או על ידי שלוחו, לתכלית שיאסוף זה אל ביתו. ומה שישחית הבעל חיים, או ילקטוה הלסטים לעצמם, או שישחית באופן אחר – לא יקרא "קצירה".

תורה תמימה וּבְקַצְרְכֶם וגו' – אין לי אלא קוצר, תולש מניין, ת"ל **לְקַצֵּר**, עוקר מניין, ת"ל **קַצִּירָהּ**⁽²⁾ [ירושלמי פאה פ"א ה"ד]:

תורה תמימה הערה כה) דשתי אלה התיבות (טט **לְקַצֵּר קַצִּירָהּ**) אינם מוכרחות לגופיה דקרא, ובאו לדרשה. ומ"ש ת"ל **קַצִּירָהּ** הנה בבבלי חולין קל"ז א' איתא בזה ת"ל בקצירך, והוא בפ' אמור בענין פאה, וגירסא זו נכונה, יען כי לגירסא שלפנינו אינו מבוואר כל כך, שהרי **קַצִּירָהּ** כתיב בלקט ולא בפאה. והנה בחולין שם ובתור"כ הגירסא קוטף מניין, וכן הכונה כאן שקוטף בידיו מלילות השבלים, ובתוספתא פ"ק דפאה איתא **היה מקטף ומכניס לתוך ביתו פטור מן השכחה ומן הפאה**. ולכאורה פליגא התוספתא אדרשה זו שהובא בגמ' בבבלי ירושלמי, ובעל מה"פ בפירושו לירושלמי העיר בזה ונדחק מאד. אמנם יתבאר הענין עפ"י מ"ד בחולין שם, תנא חדא, השוטף את הרחלים והצמר נתלש מהן פטור מארשית הגז, ותני חדא

חייב, לא קשיא, הא רבנן הא ר' יוסי, דתניא, ר' יוסי אומר **לקט קצירה ולא לקט קישוף**, אלמא קצירך דוקא, ה"נ גז דוקא, אמר ליה רב אחא לרב אשי, מודה ר' יוסי במידי דאורחיה, ופירש"י כגון בצלים ושומים, דקישוף שלהן זו קצירן, דתניא ר' יוסי אומר, **קציר**, אין לי אלא קציר, עוקר מניין, ת"ל **לְקַצֵּר**, תולש מניין, ת"ל בקוצריך, ופירש"י, ולפי"ז הדבר פשוט מהגמרא והירושלמי וכן התור"כ איירי במידי דאורחיה והתוספתא איירי במידי דלאו אורחיה. וראיה מוכרחת לזה, שהרי הירושלמי גופיה בפ"ג ה"ב דפאה מביא סתמא דברייתא לקט קצירך ולא לקט קישוף, ואם לא נחלק כמש"כ, הרי דרשות הירושלמי סותרות זו את זו, דדוחק לחלק בין לקט לפאה, שבכל דינים דינא שוה. וגם הרמב"ם כנראה חולק כמש"כ, שכן כתב בפ"ה ה"ב ממתנת"ה היה קוצר ביד ולא במגל, הנופל ממנו אינו לקט, אבל התולש דברים שתולשים אותם, הנופל מידו הוא לקט, וה"ה לפאה כמש"כ שם פ"ב, וזה כמש"כ:

לְקַצֵּר – אתנח, מגביל מצות פאה לקט ושכחה לדרך ליקוט הפרי כדרכו או שלא כדרכו מהגמרא והירושלמי וכן התור"כ איירי במידי דאורחיה והתוספתא איירי במידי דלאו אורחיה. **רמב"ם בפ"ה ה"ב ממתנת"ה** היה קוצר ביד ולא במגל (טט – שזה לא כדרך ליקוט תבואה), הנופל ממנו אינו לקט, אבל התולש דברים שתולשים אותם (טט – שזה כדרך ליקוט פירות), הנופל מידו הוא לקט, וה"ה לפאה כמש"כ שם פ"ב,

אֶת-קַצִּיר – מה קציר מיוחד שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ ולקישתו כאחת ומכניסו לקיום, אף כל שהוא כן חייב בפאה⁽²⁾ [תור"כ]:

אֶת-קַצִּיר – מקף כרב-משמע, משמע (א) דסתם קציר הוא (מוגדר ע"י תנאים אחדים המרומזים בטעם מונח של **אֶת-קַצִּיר** והם) אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ ולקישתו כאחת ומכניסו לקיום. (ב) והנה כפי פשטות הלשון ממעט כל אלה (שאינם כתנאים ב-(א)) מלשון קציר אף-על-פי שקוצרים, תולשים או מלקטים אותם.

תורה תמימה הערה כו) אובל בא לאפוקי ספיהי סטים והוא מין צבע וחזי לאכילה רק ע"י הדחק. ונשמר – לאפוקי הפקר, והיינו שהפקיר אחד את הקרקע עם התבואה ונקצרה ברשות הפקר ואח"כ זכה אחד בהקרקע עם העמרים פטור מפאה, ועי' מש"כ בסמוך אות נ"ב, ועי' בפ' הסמוך בדרשה תעוב דיש מין הפקר שחייב בפאה, וגדולו מן הארץ ממעט כמהין ופטירות שגדלים מאויר, וע"ל בפ' ראה ממעט אלה מלשון תבואת זרעך דבר שהוא נזרע ומצמיח, יצאו כמהין ופטירות שאין נזרעין ומצמיחין, ודריש כן התם משום דלא כתיב שם ארץ וכאן דריש מארץ משום דלא כתיב זרע. **ולקישתו כאחד** ענינו שהתבואה של אותה חלקת השדה מתבשלת כאחד, לאפוקי תאנה וכיוצא בזה מן האילנות שיש בהם בהאילנות עצמן מלט נגמר היום ומעט למחר ולכמה ימים, ואין מלקטין אותה רק בזמנים שונים. **וטעם הפטור** בזה משום דכיון דיש רשות לבעה"ב להניח פאה כל משך זמן הלקיטה לא יצפו העניים לפאה כזו, שעד שישמרו כל משך זמן הלקיטה יפסידו במקום אחר. **ומכניסו לקיום** ממעט ריק שאינו מתקיים והשווי שלהם מועט ואין שוה להעניים להמתין עד אחר הקצירה, שבתוך כך יכולים להפסיד בשדות אחרות, וזה הטעם הוא בכל הדברים שממעט. **והנה כפי פשטות הלשון** ממעט כל אלה מלשון קציר, דסתם קציר הוא אוכל ונשמר וכו', וכ"מ בר"ש פ"א מ"ד דפאה, אבל הר"מ ורע"ב הביאו דרשות מיוחדות על כל פרט ופרט, ולא ידעתי מניין אלה להם, וע"ל אות נ"ב:

רש"י עה"ת וּלְקַט קַצִּירָהּ – שבלים הנושרים בשעת קצירה אחת או שתיים, אבל שלש אינן 'לקט' (ראה משנה פאה ו,ה).

רלב"ג וּלְקַט קַצִּירָהּ לֹא תִלְקֹט: ... הנה לקט הוא לפי הוראת הגדר – מה שיפול מתוך ידו בלקטו השבלים הנקצרות, או הנופל מתוך המגל, שהוא הכלי ללקט; כאלו תאמר, שנשארה שם שכולת אחת או שתיים שלא נקצרו, ולא נשאר סביב דבר יקצרו עמו; ואולם בזולת זה האופן לא יהיה לקט, והנה הוא שכולת אחת או שתיים יחד. אבל אם היה יותר מזה, הנה הוא 'קציר' לא 'לקט הקציר' – והוא מבוואר מצד הוראת הגדר

לֹא – מרכא לרבות מספר השבלים, **תִלְקֹט** – סלוק להגביל. אם הותיר יותר משתי שבלים על עמדם בקצירה או נשרו יותר משתי שבלים מידו או מכלו כגון מגלו, אינם שכחה ולקט.

ויקרא קדשים יט,י: וּכְרַמְךָ לֹא תַעֲוִלֵל וּפְרִיט פְרַמְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וּלְגַר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם:

ר' יוסף בכור שור לְעֵנִי וּלְגַר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' – כלומר: לשמי תעזב אותם, ולא להתפאר ולא להתגדל.

אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם – טפחא מרכא סלוק. **אֲנִי** – טפחא, בתפקיד (א) שנוי משמעות (ב) פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו. אם לשמי

תַּעֲזֹב אֹתָם, ולא להתפאר ולא להתגדל, אזי טעם טפחא של **אֲנִי** אינה מנתקת אלא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **ה'**

אֱלֹהֶיכֶם וביחד קים יחוד עצמותו ומהותו של הבורא עם שמו ומלכותו, אבל אם לא תעזוב או **תַּעֲזֹב אֹתָם** להתפאר ולהתגדל אזי טעם

טפחא של **אֲנִי** מנתקת, ולא רק שאין יחוד אלא כפ' **רש"י עה"ת אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם** – דיין להפרע, ואינו גובה מכס אלא נפשות, שנאמר

"אל תגזל דל" וגו' (מש' כב,כב) "כי ה' יריב ריבם" וגו' (שם,כג). **בסיומו**: טפחא כאן מלמדת על שנוי משמעות: אם עושים לשמי אני עמכם, אם עושים נגדי – מנתקים עצמם ממני אזי אני נגדכם. אם עושים כרצוני אני עמכם, אם רצונכם כנגדי אני נגדכם.

ויקרא קדשים יט,יג: לֹא-תַשְׁקֹךְ אֶת-רַעְיָהּ וְלֹא תִנְזַל לֹא-תִלְוִין פְּעֻלַת שְׂכִיר אֶתְךָ עַד-בֶּקֶר:

ויקרא קדשים יט,טו: לֹא-תַעֲשֹׂוּ עֹלָל בְּמִשְׁפַּחַת לֹא-תִשָּׂא פְנֵי-דָל וְלֹא תִחַדֵר פְּנֵי גְדוֹל בְּצַדֵק תִּשְׁפֹּט עִמִּיתְךָ:

לֹא-תַעֲשֹׂוּ עֹלָל בְּמִשְׁפַּחַת – מרכא (= מאריך) פשטא זקף-קטן, **מצוות השם רלד (מצוות ל"ת קלח)** שלא לעשות עולל במשפט, שנאמר

לֹא-תַעֲשֹׂוּ עֹלָל בְּמִשְׁפַּחַת, פרוש שלא לזכות את החייב, ולא לחייב את הזכאי. ובכלל זה שלא לענות את הדין אחר שנתברר לדיין איך

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ב; **מצותי התעשרות**; **אתנן**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא אולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגגה = שכהה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

הדין, והוא **מאריך בדברים ברורים כדי לצער אחד מבעלי הדינים, והרי זה בכלל עוול, ואין לוקין על לאו זה, שאין בו מעשה, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בדינים.**

ספרא קדושים פר' ב' (ט) (וי' קד' יט, יג) לא-תעשק את-רעך. יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש פלוני חכם והוא אינו חכם איש פלוני עשיר והוא אינו עשיר תלמוד לומר **ולא תגזל**. מה הגזל מיוחד שהוא של ממון אף עושק דבר של ממון. ואיזה זה הכובש שכר שכיר.

מניין עשויה להלמד דרשת תו"כ הנ"ל על איש גיבור חכם עשיר? אפשר כי מ-**(וי' קד' יט, יט) לא-תעשו עול במשפט** (סלוק של הפסוק הקודם) מרכא פשטא זקף-קטן, יש ללמוד אלפני לפניו, כמוסבר להלן.

על **(וי' קד' יט, יט) לא-תעשו עול במשפט** כתב ב- **מצוות השם רלד (ל"ת קלה) שזאת מצוות שלא לעשות עוול במשפט**. המשך הפסוק **(וי' קד' יט, יט) לא-תשא פני-ך** אינו תיאור למצוה רלד אלא תיאור למצוה הבאה שבפסוק **מצוות השם רלה (ל"ת קלט) שלא להדר פני גדול בדין**, לכן אפשר כי תבנית הטעמים **(וי' קד' יט, יט) לא-תעשו עול במשפט** (סלוק של הפסוק הקודם) מרכא פשטא זקף-קטן, יש ללמוד אלפני לפניו, מלמד אלפני לפניו אל וזה מקור לדרשת תו"כ איש גיבור חכם עשיר, **ספרא קדושים פר' ב' (ט) (וי' קד' יט, יג) לא-תעשק את-רעך**. יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש פלוני חכם והוא אינו חכם איש פלוני עשיר והוא אינו עשיר

ויקרא קדשים יט, יח: לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'.

רש"י ואהבת לרעך כמוך – אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה (ראה תו"כ קדושים פרשתא ב פרק ד, יב).

ע"פ **ליקוטי שיחות חלק יז**, ע' 215 האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן בדרך פשט אין מצוות ואהבת לרעך מצווה בפני עצמה אלא הכלל של המצוות שבין אדם לחברו, וקיומה היא בקיום המצוות שבין אדם לחברו המפורטות בתורה כמו צדקה, גמ"ח, אסוק גנבה, גזלה, נקמה, נטירה וכד', כשאדם מקיים את הצוויי לאהוב כל אחד מישראל כגופו, ודאי מקיים את כל המצוות האלו. **ראב"ע** וטעם **אני ה'** – כי **אני**, אלוה אחד, בראתי אתכם.

ר' יוסף בכור שור ואהבת לרעך כמוך – כמו שאתה רוצה שיאהוב אותך: דעלך שני לחברך לא תעביד (ע"פ שבת לא, א). ולכך כתב:

ואהבת לרעך כמוך – פירוש הוא: **כמוך** ביראה; ואם לאו – לא תאהבנו, שנאמר "יראת ה' שנאות רע" (מש' ח, יג) [הגה"ה]. שאינו אומר שיאהב אחר כמו עצמו, אלא כתיב "וחי אחיך עמך" (וי' כה, לו) – חייך קודמים לחיי חבריך (ראה ב"מ סב, א). שאם היה רוצה לומר שיאהב אחר כמו עצמו, היה לו לכתוב "ואהבת את רעך כמוך"; וכן "ואהבת לו כמוך" (להלן, לד) – ולא כתב "ואהבת אותו כמוך". אבל במקום אחר, שכתב "ואהבתם את הגר" (דב' יט), לא כתב "כמוך". "ואהבת לו" – משמע: לעשות לו "כמוך", כמו שאתה רוצה שיעשה הוא לך, כמו שפירשנו. ואם תאמר: מאי שנא שאין הקדוש ברוך הוא מזהיר בלאו' על אותו שלא רצה להשאל לי מגולו ולא היה לו שום טענה עליו, שלא עשיתי לו מאומה, ועלי, שיש לי טענה עליו, שלא רצה להשאל לי, הזהיר בלאו' אם לא אשאל לו קרדומי? איכא למימר, שאותו – לא הניח בשנאה, אלא שחביבה עליו מגולו ואינו רוצה להשאלו; ולא הכריחו הכתוב להשאל את שלו שלא כרצונו. אבל לך, שקרדומך עשוי להשאל, שהרי היית משאל לו לולא הנקימה, ואם כן – משנאה ומרוע לב אתה מניח להשאל: ואומר לך הקדוש ברוך הוא: תנצח האהבה שיש לך עמי את השנאה שיש לך עמו, ותשאל לו בשביל אהבתי, ולא **תקום**; ומתוך כך יבא שלום ביניכם. וכן תמצא גבי "כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאוי" (שמי' ג, כה), שאמר הקדוש ברוך הוא: תנצח האהבה שיש לך עמי את השנאה שיש לך עמו, ותסייענו בשביל אהבתי; וזהו "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (מש' ג, יז). **אני ה'** – וראויה אהבתי לשפח את השנאה.

ואהבת לרעך – מרכא טפחא, בתפקיד תור לרבות על המצווה הכללית את כל המצוות הפרטיות של בין אדם לחברו. ועוד רבוי אהבה כדי להתגבר על מעצורים כפי' **ר' יוסף בכור שור ואהבת לרעך כמוך** ואומר לך הקדוש ברוך הוא: תנצח האהבה שיש לך עמי את השנאה שיש לך עמו,

כמוך – אתנח, מגביל אהבה זאת כפי' **רשב"ם ואהבת לרעך כמוך** – אם רעך, אם טוב הוא; אבל אם הוא רשע – כדכתיב **יראת ה' שזאת רע (משלי ח, יג)**, וכפי' **ר' יוסף בכור שור כמוך** – ביאה; ואם לאו – לא תאהבנו, שנאמר "יראת ה' שנאות רע" (מש' ח, יג). ועוד מגביל

שאינו אומר שיאהב אחר כמו עצמו, אלא כתיב "וחי אחיך עמך" (וי' כה, לו) – חייך קודמים לחיי חבריך (ראה ב"מ סב, א) וכן פי' **רמב"ן** ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולמד (ראה ב"מ סב, א): חייך קודמין לחיי חבריך, אלא מצות התורה שיאהב חבריך בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב. **רלב"ג ואהבת לרעך כמוך** – רוצה לומר, שיאהבהו כגופו, ולזה יבחר לו כפי היכולת – הטובות האפשריות לו, וירחיק ממנו ההזיקים, כמו שיעשה זה לעצמו. אלא שהמצוה בזה הוא באופן שלא יגיע בו נזק לאוהב מפני זאת האהבה, ושלא יחוייב לאדם להניח מלאכתו מפני מלאכת חברו, כי אהבתו עצמו קודמת לאהבתו זולתו.

כמוך – גי' א-להי"ם, ואפשר שזהו רמז למאמרו של רבי עקיבא **משנה מסכת אבות פ"ג, מ"ד** הוא (רבי עקיבא המוזכר במ"ג) היה אומר חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר **(בר' נח ט, ג) בצלם אלהים עשה את-האדם**. חביבין ישראל שנקראו בניו למקום חבה יתירה נודעת להם שנקראו בניו למקום שנאמר (דברים י"ד) בניו אתם לה' אלהיכם חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו:

ואהבת לרעך כמוך – אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה, אפשר כי **כמוך** – גי' א-להי"ם, מרמז אל **אבות פ"ג, מ"ד** (אמר רבי עקיבא) חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר (בראשית ט) בצלם אלהים עשה את האדם **ואהבת לרעך** – כי אתה בצלם א-להים ורעך הוא בצלם א-להים, שניהם חלק מא-להות.

אני – מלת אני מציינת במקומות אחדים יראת ה', מלת ה' מציינת רחמים, אהבת ה'. **ה'** – סלוק, מגביל.

אני – טפחא, בתפקיד פותח טפח להתאפיין מה' ובתפקיד התפשטות האפיון המאוחד לכתוב לפניו, בסיכום: **אני ה' כפי' ר' יוסף בכור שור** ראויה אהבתי (ויראתי) לשפח את השנאה. שמיראת ומאהבת ה' בלבד, ולא מעצמו האדם מתגבר לקיים מצוות בין אדם לחברו, כי הוא וחברו הם גלויים של צלם א-להות (**כמוך** – גי' א-להי"ם).

אפשר כי זה אחד מהמקורות למאמר בתורת חב"ד דישאל וקודשא-בריך-הוא כולא חד, כגון שנשמות ישראל מושרשות בעצמות הבורא וניכר בגלוי כי הקשר של נשמות ישראל ואלקות הוא קשר של אחדות מוחלטת.

טט – **משנה מסכת אבות פ"ג, מ"ד** הוא (רבי עקיבא המוזכר במ"ג) היה אומר חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר **(בר' נח ט, ג) בצלם אלהים עשה את-האדם**: טט – אפשר שהמאמר נתמך ע"י תבניות הטעמים דומות בפסוקים הבאים:

(בר' א, כז) ונברא אלהים בצלמו בצלם אלהים ברא אתו ובר ונקמה ברא אהם: מוטעמות באותה תבנית כמו

(וי' קד' יט, יח) לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'.

עד כדי כך שאותיות מלות **לא-תקם** מכילות אלקם (ק' במקום ה')

ב"ה טוב טעם ומדות למדני (טטור ל) כי במצוות האמתיות – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ב; **תפצית ההשערות**: אתנח, סלוק = חוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מנח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מארד, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופוט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק ריעונו לנושא אחר בהלכה:

ויקרא קדושים יט,ט:

וּבְקַצְרְכֶם אֶת-קִצְרֵי אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לַקָּצֵר וּלְקַט קִצְרֵךְ לֹא תִלְקַט:

תורה תמימה אֶת-קִצְרֵי אֲרָצְכֶם - אין לי אלא תבואה, קטניות מניין, ת"ל **אֶת-קִצְרֵי אֲרָצְכֶם** [כל שבארצכם]⁽¹²⁾ [ירושלמי פאה פ"א ה"ד]:

אֶת-קִצְרֵי אֲרָצְכֶם – זקף-קטן בתפקיד של שתי משפחות גידולים, תבואות וקטניות, ששניהם מקיימים **אֶת-קִצְרֵי** - מה קציר מיוחד שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ ולקטתו כאחת ומכניסו לקיום, אף כל שהוא כן חייב בפאה⁽¹²⁾ [תו"כ]:

לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה ההלכה, ואלו מקומות שונים בשדה כנאמר ב- **ירושלמי פאה פ"א ה"ג** ... נותנין פיהא מתחילת השדה ומאמצעה רבי שמעון אומר ובלבד שיתן בסוף כשיעור וגו'.
מ- **וּלְקַט קִצְרֵךְ** - מרכא טפחא אחרי אתנה הבא לאפין בלימוד סמוכין את הקרא שלפניו. כשם שהלקט פטור ממעשרות (כנראה תרו"מ) כך גם הפאה פטורה מהם אף שהיא במחבור ותלוש (חתוך מהקרקע בכל אופן) והלקט רק בתלוש (קצור)

גמרא ירושלמי פאה פ"א ה"ה בסיפא

..ועל הלוקח פירות תלושים מן הגוי. פטורות מן המעשרות.

אור יעקב שואמר (**דב' שפ' יחג**) **ראשית דגנך גוי** תתן לו ודרשו [**מנחות סז,א**] דגנך ולא דיגון עכו"ם שכל שנתמרחו ביד הגוי שוב אין ישראל הלוקח ממנו מתחייב במעשרות.

טט - בקצרה מן לעיל נלמד שעני הלוקח אחרי מירוח יכול ליטול מעשר עני לעצמו

גמרא ... מ"ט דברבי (טט) - זה אינו רבי יהודה הנשיא שהוא בר פלוגתא שלו בסוגיה זאת), לקט שכחה ופאה אין טובלין. **אור יעקב** התבואה קודם שהפרישו ממנה לקט שכחה ופאה אין בה איסור טבל, לפיכך אזהרת עני על שלו חלה על מי שהפריש הפאה, שאז הוא עיקר קביעות השם פאה.

לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא הקציר, שעל חלק מהם לא חלה ההלכה. כפ' **אור יעקב** התבואה קודם שהפרישו ממנה לקט שכחה ופאה אין בה איסור טבל,

לַקָּצֵר – אתנח, מגביל (א) רק לשדה הדיוט, כנאמר ב- **ירושלמי פאה פ"א ה"ג** ... רבי יוסי בשם רבי יהושע בן לוי: **וּבְקַצְרְכֶם** מה תלמוד לומר **לַקָּצֵר** - אלא אחת לגבוה ואחד להדיוט" ולכן אין משאירים פאה (טט - וגם לקט ושכחה) בשדה מוקדשת. ולכאורה זה עשוי להלמד מלמל **שְׂדֵךְ**, כפ' רלב"ג שלא נוהג בשדה הפקר, הקדש, נכרי. ולא לכן האם יש הגבלה אחרת?

גמרא ירושלמי פאה פ"ב ה"א ... תני רבי אושעיא, הפריש פאה משדה לחברתה לא קדשה. **אור יעקב** ... ועל כולם אמרו שאם עבר והפריש לא קדשה.

אליבא דהלכתא אין מניחין את הפאה משדה על חברתה.... שואמר לא תכלה פאת שדך בקצרך (**לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לַקָּצֵר**), שיניח בכל אחת ואחת פאה הראויה לה, ואם הניח משדה על חברתה אינה פאה (רמב"ם פ"ג ממתנ"ע ה"א)

פֶּאֶת שְׂדֵךְ - תניא, מניין שאם רוצה אדם לעשות כל שדהו פאה עושה, ת"ל **פֶּאֶת שְׂדֵךְ**⁽¹²⁾ [נדרים ו' ב']:

פֶּאֶת שְׂדֵךְ - לחייב על כל שדה ושדה⁽¹²⁾ [תו"כ]:

שְׂדֵךְ - שדך כל שהוא משמע, מכאן היה ר' עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה⁽¹²⁾ [שם פ"ג ה"ז]:

פֶּאֶת שְׂדֵךְ – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות פאה עד כל השדה, יתור לרבות כל שדה ושדה להניח בו פאה ולא שיתן בשדה מסוים פאה גדולה ובשדות אחרים ימעט או לא יתן כלל, יתור לרבות כל קרקע.

ויקרא קדשים יט,ט:

אֶת-חֻקְתֵי תִשְׁמְרוּ

בְּהַמְתֵּךְ לֹא-תִרְפִיעַ פְּלִאִים שְׂדֵךְ לֹא-תִזְכֶּע פְּלִאִים

וּבְגֵד פְּלִאִים שֶׁעָטְנוּ לֹא יַעֲלֶה עֲלֵיךְ:

ראה **בבלי ביצה יד,ב משנה**. משלחין כלים, בין תפורין בין שאינן תפורין, ואף על פי שיש בהן כלאים,

גמרא. בשלמא תפורין - חזו למלבוש; שאין תפורין נמי - חזו לכסויי, אלא כלאים למאי חזו? וכי תימא (ואם תאמר): חזו למימך תותיה (ראויים להציע תחתיו ונתמך ע"י), והתניא: (**וי קד' יט,ט**) **לֹא יַעֲלֶה עֲלֵיךְ** - אבל אתה יכול להציעו תחתך. (ואף על פי שמן התורה מותר בהצעה תחתיו ולא בלבוש עליו) אבל אמרו חכמים: אסור לעשות כן, שמא תכרך לו נימא על בשרו.

(**וי קד' יט,ט**) **לֹא יַעֲלֶה** – מרכא טפחא, כיתור לרבות על איסור לבוש כלאיים על הגוף מלמעלה גם הצעת כלאיים רכים תחת הגוף ש- **לֹא יַעֲלֶה** מהם נימא שתכרך על בשרו, כ-אמרו חכמים: אסור לעשות כן, שמא תכרך לו נימא (שתעלה מהמצע תחתיו) על בשרו. הסבר זה הוא ממש כפשוטו של המקרא.

בבלי ביצה יד,ב אלא בקשין, וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע: האי נמטא גמדא דגרש שריא. אמר רב פפא: ערדלין אין בהן משום כלאים, אמר רבא: הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים, דבורני - יש בהם משום כלאים. רב אשי אמר: אחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים, לפי שאין דרך חמום בכך.

(**וי קד' יט,ט**) **עֲלֵיךְ** – סלוק, מגביל את איסור לבוש הכלאיים לאריג רך שמחמם, ומרבנן גם הצעת כלאיים רכים מתחתיו, אבל

בכלאיים קשים אין איסור כלאיים מפני שאין דרך חימום בכך.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצודות האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ב; **תפצית ההשערות**: אתנח, סלוק = חוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – חיקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופוט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

1.4 ויקרא קדשים יט,א (התשע"ט)

ויקרא קדשים יט,א: מופע 25 של התוכן, פתיחת הפרשה וינדבר ה' אל-משה לאמר:

ויקרא קדשים יט,ב: דבַר אֱל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ
ויקרא שמיני יא,מד: כִּי אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אָנִי
וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשְּׂרָץ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ:

[תוי"כ] בפירוש [רש"י] (וי' קד' יט,ב) **דבַר אֱל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל** - מלמד שנאמרה פרשה זו ב'הקהל', מפני שרוב גופי תורה תלויין בה (ראה תו"כ קדושים פרשתא א,א). **קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ** - הווי פרושים מן העריות ומן העבירה; שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה: "אשה זונה וחללה" וגו' "אני ה' מקדשכם" (וי' כא,ד-ח); "ולא יחלל זרעו... אני ה' מקדשו" (שם,טו); "קדושים יהיו... אשה זונה וחללה" וגו' (שם,ו-ז).

ע"פ פירוש [התורה והמצוה (מלבי"ם) תו"כ] יובן כי **דבַר** - גרשיים – כעין יצא מן הכלל, כי שלא כמו בפרשות אחרות בהן נאמר קודם לאהרן ואח"כ לבניו ואח"כ לזקנים ואח"כ לעם, כאן ע"פ [תו"כ] נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויים בה, [מלבי"ם] - הקהיל את כולם ביחד (כל ישראל גברים נשים וטף והסנהדרין בראשן) כי פרשה זו רובה גופי תורה, פ"י מצוות רבות שצריך לדעתם ולקיימם כפי הגוף והפשט כולם בשוה.

אֱל־כָּל־עֲדַת - דרגא, אפשר כי מצביע אל פרשת "אחרי מות" שעסקה באזהרות מפני תועבות שונות שלא ידמו לעמי מצרים ונענן שגם אותן אזהרות באות לרבות קדושת בני ישראל
דבַר אֱל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל - גרשיים ... תביר, אם נשער שכאן זה כעין מידה י' מ"ג מידות שהתורה נדרשת בהם של רבי ישמעאל בן רבי יוסי הגלילי יצא מענינו לידון בענין אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר, אזי הענין בסיפא של פרשת אחרי מות היו אזהרות מפני תועבות של איסורים. יוצא ענין **קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ** מאזהרות על איסורים ועוסק באזהרת פרישה – הגבלה במותר.

דבַר אֱל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל - גרשיים ... תביר, כעין יצא להקל ולהחמיר, מפירוש [רבי יוסף בכור שור]... **אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם**, לומדים להקל ולהחמיר ולשם שמים תשמרו שבת ולשם שמים תחללוה.
מפירוש [רמב"ן] (וי' שמ' יא,מד) **וְהִתְקַדְשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אָנִי** בצירוף ל-**(וי' קד' יט,ב) כִּי קְדוֹשׁ אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם** לומדים להחמיר פרושים מן המותרות יגביל עצמו גם באשתו, באוכל, ביון, יפרוש מטומאה, נקיות ידיו וגופו, פרוש מהמון בני אדם המלכלכים עצמם במותרות וכיעורים, יעשה הישר והטוב ולפנים משורת הדין, לרצון חבריו, שביטה מטרחות בשבת.

[משנה שבת פט"ז,מ"ו] [*] עובד כוכבים שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביטתו עליהן (רע"ב דישאל אינו מוזהר על שביטת הנכרי כשאינו עבדו:) אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביטתו עליהן: (מחלוקת האם מצווין להפרישו וכן באוכל נבילות וכנראה בשאר המצוות, והאם עושה על דעת גדול כמו אביו, או על דעת עצמו)
אֱל־כָּל־עֲדַת - מקף מקף, כל מקף בורר. כגון בין ישראל, ועבד שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצוות הנהוגות בעבד, ובין גר תושב, ועבד שלא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצוות בני נח, ובין עבד שהוא כותי גמור, או כותי גמור [ש"ע א"ח סי' דט] **בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל** - מקף, בורר כגון בין הגדולים החייבים בקיום המצוות ובין הקטנים שאינם חייבים בקיום מצוות, ומחנכים אותם לקיום מצוות, מפני חינוך מצווים להפרישם מעבירה.
(וי' קד' יט,ב) אֱל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם - דרגא תביר מרכא טפחא, תבנית טעמים בעלת שני לימודים. (לימוד א) תבנית דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, כמו שפירש [מלבי"ם על תו"כ] - הקהיל את כולם ביחד (גברים נשים וטף והסנהדרין) כי פרשה זו רובה גופי תורה, פ"י מצוות רבות שצריך לדעתם ולקיימם כפי הגוף והפשט כולם בשוה.

(לימוד ב) **בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם** - תביר מרכא טפחא, **(וי' קד' יט,ב) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם** - מרכא טפחא, יתור לרבות באזהרות בית דין שיזהירו לבני ישראל, **(וי' קד' יט,ב) בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל** -תביר, ממעט קטנים מחובת קיום מצוות, עבד שלא קבל עליו עול מצוות **(וי' קד' יט,ב) קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ** - מונח אתנח, רבוי והגבלה, כס"כ רבוי הגבלות הגבילו גם במותר לכם, וכך תרבו קדושתכם. השוואה בין שני כתובים דומים ובעלי תבניות טעמים שונות:

(וי' קד' יט,ב) דבַר אֱל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל - גרשיים ... תביר, כעין יצא להקל ולהחמיר, החמרה בהתקדשות, מפירוש [רבי יוסף בכור שור]... **אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם**, לומדים להקל ולהחמיר ולשם שמים תשמרו שבת ולשם שמים תחללוה.
(שמ' תשא לא,ג) וְאָמַרְתָּ דבַר אֱל־כָּל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל - גרשיים קדמא מהפך פשטא, כעין פעולה שהחלה הושעתה התחדשה או תתחדש, **[בבלי יבמות ה]** - עשה של ברית הרוחה לא תעשה של שבת, השבת החלה, באה מצוות עשה שהלא תעשה נדחה מפניו, וכאשר העשה מסתיים, הלא תעשה חוזר לשרות

[רמב"ן] (שמ' תשא לא,ג) אַךְ אֶת־שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ - אעפ"י שתהיו רדופין בזריות המלאכה, אל תדחה שבת מפניה; כל 'אכ"ן ו'רקי"ן - מעוטין: למעט שבת ממלאכת המשכן. לשון רבנו שלמה; ולא נתכוון אצלי, כי לפי מדרש רבותינו (ראה ירוש' ברכות ט"ה, נד,ב), ב'אכ"ן ו'רקי"ן ימעט בשמירת השבת, כי המיעוטין אצלם בכל מקום ימעטו בדבר המצווה בו, ואם תדרוש המיעוט בענין מלאכת המשכן, יהיה מותר לעשותה בשבת! **[בירושלמי במסכת יומא (ח,ה [מב,ה])]**: מנין שפיקוח נפש דוחה את השבת? רבי יודן אומר: **אַךְ אֶת־שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ**; אבל המיעוט הזה - למילה או לפיקוח נפש וכיוצא בהם, שהם דוחים אותו. ומלאכת המשכן שאינה דוחה השבת - מפני שהזהיר בה (בשבת) בכאן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה; התשפ"א – התשפ"ב; **תפצית ההשגרות**: אתנן, סלוק = חוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **המקד פשטא** – מוציא מפשט; מרְכָא = מארְד, רבוי; **דרגא** – מוציא; **מחלק** – ממש; **טפחא** = טרְחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרְכָא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרְכָא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרְכָא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **רבוע** – 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – סדר, מלמד ולמד, דמו לכלל פרט, רבוי מיעוט; **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

1.5 ויקרא קדשים יט,א (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

ויקרא קדשים יט,ב: דְבַר אֱלֹהִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

[משנה שבת פט"ו, מ"ו] [*] עובד כוכבים שבא לכבות אין אומרים לו ככה ואל תכבה מפני שאין שבייתו עליהן (רע"ב דישראל אינו מזהיר על שביית הנכרי כשאינו עבדו): אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששבייתו עליהן: (מחלוקת האם מצווין להפרישו וכן באוכל ובלילות וכנראה בשאר המצוות, והאם עושה על דעת גדול כמו אביו, או על דעת עצמו)

אֱלֹהִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל – מקף מקף, כל מקף ברור. כגון בין ישראל, ועבד שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצוות הנוהגות בעבד, ובין גר תושב, ועבד שלא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצוות בני נח, ובין עבד שהוא כותי גמור, או כותי גמור **[ש"ע אר"ח סי' דט]**
בְנֵי יִשְׂרָאֵל – מקף, ברור כגון בין הגדולים החייבים בקיום המצוות ובין הקטנים שאינם חייבים בקיום מצוות, ומחנכים אותם לקיום מצוות, מפני חינוך מצווים להפרישם מעבירה.

(וי' קד' יט,ב) אֱלֹהִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם – דרגא תביר מרְכָא טפחא, תבנית טעמים בעלת שני לימודים.
(לימוד א) תבנית דרגא תביר מרְכָא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, כמו שפירש **[מלבי"ם על תר"כ]** – הקהיל את כולם **ביחד** (גברים נשים וטף והסנהדרין) כי פרשה זו רובה גופי תורה, פי' מצוות רבות שצריך לדעתם ולקיימם כפי הגוף והפשט כולם בשוה.

(לימוד ב) **בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם** – תביר מרְכָא טפחא,

(וי' קד' יט,ב) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם – מרְכָא טפחא, יתור לרבות באזהרות בית דין שיהיו לבני ישראל,

(וי' קד' יט,ב) בְנֵי יִשְׂרָאֵל – תביר, ממעט קטנים מחובת קיום מצוות, עבד שלא קבל עליו עול מצוות

(וי' קד' יט,ב) קְדָשִׁים תִּהְיוּ – מונח אתנן, רבוי והגבלה, בסה"כ רבוי הגבלות הגבילו גם במותר לכם, וכך תרבו קדושתכם.

(וי' קד' יט,ב) דְבַר אֱלֹהִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל – גרשיים ... תביר, כעין יצא להקל ולהחמיר, החמרה בהתקדשות,

מפירוש **[רבי יוסף בכור שור]**... **אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם**, לומדים להקל ולהחמיר **ולשם שמים תשמרו שבת ולשם שמים תחלוה.**

(שמות תשא לא,יג) וְאָמַרְתָּ דְבַר אֱלֹהִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל – גרשיים קדמא מהפך פשטא, כעין פעולה שהחלה הושעתה התחדשה או התחדש,

[בבלי יבמות ה] – עשה של ברית הדוחה לא תעשה של שבת, השבת החלה, באה מצוות עשה שהלא תעשה נדחה מפניו, וכאשר העשה מסתיים, הלא תעשה חוזר לשרות

[רמב"ן יג] אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ – אעפ"י שתהיו רדופין בזריזות המלאכה, אל תדחה שבת מפניה; כל 'אכין ו'רקין –

מעוטין: למעט שבת ממלאכת המשכן. לשון רבנו שלמה; **ולא נתכוון אצלי**, כי לפי מדרש רבותינו (ראה ירוש' ברכות ט,ה יד,ב), ב'אכין ו'רקין ימעט בשמירת השבת, כי המיעוטין אצלם בכל מקום ימעטו בדבר המצווה בו, ואם תדרוש המיעוט בענין מלאכת המשכן, יהיה מותר לעשותה בשבת! **[בירושלמי במסכת יומא (ח,ה מ,ב)]**: מנין שפיקוח נפש דוחה את השבת? רבי יודן אומר:

אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ; אבל המיעוט הזה – למילה או לפיקוח נפש וכיוצא בהם, שהם דוחים אותו. ומלאכת המשכן שאינה דוחה השבת – מפני שהזהיר בה (בשבת) בכאן.

שמות תשא לא,יג: וְאָמַרְתָּ דְבַר אֱלֹהִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ

כִּי אֹתָהּ הוּא בֵּינֵי וּבֵינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשֶׁכֶם:

ויקרא קדשים יט,ג: אִישׁ אָמֹן וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא קדשים יט,ל: אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ וּמְקַדְּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה':

ויקרא בהר כו,ב: אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ וּמְקַדְּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה': פ

[מכילתא דרבי ישמעאל כי תשא - מסכתא דשבתא פרשה א] פרשת כי תשא **(שם תשא לא,יב) וְאָמַרְתָּ ה' אֱלֹהֵיכֶם לֵאמֹר**: לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח (ט: שהם מעולם הבריאה ולמטה). – **(שם תשא לא,יג) אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ**, למה נאמר, לפי שהוא אומר **(שם ית' כו) לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה**, אין לי אלא דברים שהם משום מלאכה, דברים שהן משום שבות מנין, תלמוד לומר **אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ**, להביא דברים שהן משום שבות. (ט: ללמד ששבות דרבנן אף היא מעולם האצילות)

[מדרש אגדה (בבב) (שם' תשא לא,יג) וְאָמַרְתָּ דְבַר אֱלֹהִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. להורותם בדרך ישרה: **אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ**. רבי יוסי הגלילי אומר אך מיעוט, ומה מיעוט, כי יש שבתות, שאתה שובת, ויש שבתות שאין אתה שובת: כגון שהוצרכו להביא מילדות, או להציל מן הלסטים, או מן הדליקה, או מכל דבר שיש בו פקוח נפש, או חולה לבשל לו, כל אלו וכיוצא בהם דוחין את השבת, כי אות היא ביני וביניכם. ולא ביני ובין אומות העולם, אות היא שישראל עבדים להקב"ה: כי אני ה' מקדשם. לעתיד לבוא ליום שכולו שבת:

(שם' תשא לא,טז) ושמרו בני ישראל את השבת. ר' נתן אומר חלל עליו שבת אחת, כדי שישמור שבתות הרבה: לעשות את השבת. מלמד שכל המשמר את השבת כאילו הוא עשאה:

[תוספתא מסכת שבת (ליברמן) פרק פט"ו] אמ' ר' יוסה מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת שנ' **את שבתתי תשמרו** יכול מילה ועבודה ופיקוח נפש ת"ל אַךְ חלק פעמים שאתה שובת ופעמים שאי אתה שובת ר' ליעזר או' מילה דוחין עליה את השבת מפני מה מפני שחייבין עליה כרת לאחר זמן והרי דברים קל וחומר ומה על אבר אחד ממנו דוחין את השבת דין הוא שידחה שבת על כולו אמרו לו ממק' שבתא מה להלן ודיי ולא ספק אף כאן ודיי ולא ספק. אמ' ר' עקיבא וכי במה החמירה תורה בעבודה או בשבת החמירה בעבודה יותר מבשבת שעבודה דוחה את השבת ואין שבת דוחה אותה והרי דברים קל וחומר ומה עבודה שדוחה את השבת ספק נפשות דוחה אותה שבת שעבודה דוחה אותה אינו דין שספק נפשות דוחה אותה הא למדת **שספק נפשות דוחה את השבת**

(שם' תשא לא,יג) אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ – מקף כבורר בין דחית שמירת שבת על ספק פקוח נפש ובין דחית שמירת רק על וודאי פקוח נפש. ר' עקיבא פוסק גם על ספק פקוח נפש דוחה שבת,

(וי' קד' יט,ג) וְאֶת־שַׁבְּתִי – מקף כבורר בין דחית שמירת שבת מהסיבות הנמנות, ובין אי שמירת שבת שלא מהסיבות הנמנות

(וי' קד' יט,ל) אֶת־שַׁבְּתִי – מקף כבורר בין שמירת שבת רק משום מלאכה האסורה מהתורה ובין שמירת שבת גם משום שבות שתקנו רבנן. אמנם נדרש על **(שם' תשא לא,יג) אַךְ אֶת־שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ** המנוצל אז מוצע להצמיד דרשה זאת לכתוב פנוי.

(וי' בהר כו,ב) אֶת־שַׁבְּתִי – מקף כבורר בין דחית שמירת שבת מפני השבת עצמה ובין מפני יראת ה' **[מסכת סופרים פ"ג,ה"ז]**

לא מן השבת אתה מתיירא, אלא ממי שפיקד עליו, לא מן המקדש אתה מתיירא, אלא ממי שפיקד עליו,

ב"ה טוב טעם ודעת אלמדי (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – החלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ב; **תפצית ההשערות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשטא = מרַבָּא; רבוי; דרָגָא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרַבָּא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָגָא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרַבָּא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרַבָּא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – חיקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פֶּר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

ויקרא קדשים יט,ו: בְּיָוֶם זִבְחֵכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת הַנּוֹתֵר עַד-נֶחֱמוֹת הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף:

פשט (יט,ו), ענינו נותר שלמים שאוכלו לשני ימים ולילה שביניהם. אלא שטעם זקף-קטן בתבנית טעמי (יט,ו) **וְהַנּוֹתֵר עַד-נֶחֱמוֹת הַשְּׁלִישִׁי** – פשטא מונח זקף-קטן, מרמז לשני לימודים, שמתברר בהמשך ששניהם קשורים לאכילה מחוץ לזמן האכילה של כל קרבן. הברור הזה מתפתח כלהלן.

[בבלי זבחים כח,ב] מסביר שהנאמר ב-(יט,ו) וְאִם הָאֶכְל יֹאכַל מדבר על אכילה של קרבן חוץ למקומו, שזה גם נקרא פיגול. אבל הפיגול הזה אינו בעונש הכרת הנאמר ב-(יט,ח) שחל על שני הקרבנות, זה שבפשט וזה המרומז שב-(יט,ו). **(יט,ח)** מלמד כרת (א) לאוכל נותר מחוץ לזמנו בלי כל מחשבת כהן או בעלים שבפשט של **(יט,ו)**. וממנו לומד כרת (ב) לקרבן המרומז והוא הנאמר ב-(צו ז,יח) לאוכל קרבן שפוגל ע"י הכהן העושה אחת מארבע עבודות הקרבן במחשבת אכילה חוץ לזמנו, ששם נאמר **עֲוָנָה תִּשָּׂא** ולא נאמר כרת)

ויקרא קדשים יט,ז: וְאִם הָאֶכְל יֹאכַל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פִּגּוּל הוּא לֹא יִרְצָה:

מחשבת הכהן העושה אחת מארבע עבודות הקרבן לאכילה חוץ למקומו גם כן מפגלת את הקרבן, אבל הכרת שב **(קד' יט,ח)** אינו חל עליו אלא על האוכל פיגול ממחשבת הכהן לאכילה חוץ לזמנו, המרומז ב-(יט,ו). ועל הפשט הנאמר ב-(יט,ו).

ויקרא צו ז,יח: וְאִם הָאֶכְל יֹאכַל מִבְּשַׂר-זֶבַח שְׁלֵמֵי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִשָּׂא לֹא יִשָּׂא עֲוָנָה תִּשָּׂא:

[תורה תמימה] (וי' קד' יט,ז) וְאִם הָאֶכְל יֹאכַל וגו' – מה ת"ל, והא כבר נאמר (וי' צו ז,יח) וְאִם הָאֶכְל יֹאכַל מִבְּשַׂר-זֶבַח שְׁלֵמֵי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה, אלא אם אינו ענין לחוץ לזמנו (שזה ענינו של הכתוב בפר' צו) תנהו ענין לחוץ למקומו, ומיעט רחמנא (וי' קד' יט,ח) וְאֶכְלֵי עֲוָנָה יִשָּׂא – למעוטי (האוכל בשר שנעשה בארבע עבודות במחשבת הכהן) חוץ למקומו (מעונש כרת שנלמד ב-(קד' יט,ח))^(ט) **זבחים כ"ח ב']: [תו"ת הערה יט] דרשה זו נתבארה כולה לפנינו בפר' צו בפסוק **(וי' צו ז,יח) וְאִם הָאֶכְל יֹאכַל, יעו"ש:** (החזרה כאן מפני ששם לא נאמר העונש)**

ויקרא קדשים יט,ח: וְאֶכְלֵי עֲוָנָה יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ:

פשט הכרת שב-(יט,ח) חל על הפשט שב-(יט,ו), ועל המרומז ב-(יט,ו) הוא האוכל קרבן שבאחת מארבע העבודות שלו נעשה ע"י הכהן במחשבת חוץ לזמנו.

שמות תצוה כט,לד: וְאִם-יִנָּמַר מִבְּשַׂר הַמִּלֵּאִים וּמִן-הַלֶּחֶם עַד-הַבֶּקָר וְשִׂרְפֵת אֶת-הַנּוֹתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֹאכַל כִּי-קֹדֶשׁ הוּא:

ויקרא אמר כב, ב: זָכַר אֶל-אֱהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וַיִּגְדְּלוּ מִקֹּדֶשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא חָלְלוּ אֶת-שֵׁם קֹדֶשׁ אֲשֶׁר הֵם מְקַדְּשִׁים לִי אֲנִי ה'
[תורה תמימה] (וי' קד' יט,ח) וְאֶכְלֵי עֲוָנָה יִשָּׂא וגו' – [בנותר גמור (פשט) הכתוב איירי, (מקשה הגמרא כנראה בגלל הלימוד בפסוק הקודם) או אינו אלא בפגול חוץ למקומו איירי (ושהאוכל גם כן בעונש כרת)], אמרת, נאמר כאן **(וי' קד' יט,ח) כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל ונאמר להלן **(שמ' תצ' כט,לד) וְשִׂרְפֵת אֶת-הַנּוֹתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֹאכַל כִּי-קֹדֶשׁ הוּא:**, מה **(שמ' תצ' כט,לד) קֹדֶשׁ** דלהלן (בתצוה) בנותר איירי אף **(יט,ח) קֹדֶשׁ** שבכאן (בקדשים) בנותר (טט: היינו חוץ לזמנו) איירי^(ט) **[כריתות ה' א']:****

[תו"ת הערה כ] כונת הדרשה דאע"פ דפסוק הקודם (יט,ו) איירי בפגול חוץ למקומו, אבל פסוק זה שב לענין הפסוק שלפני הקודם (וי' קד' יט,ו) הַנּוֹתֵר עַד-נֶחֱמוֹת הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף: דאיירי בנותר גמור, ומבואר כל זה בפר' צו (ז' י"ח):

טעם זקף-קטן בתבנית טעמי **(יט,ו) וְהַנּוֹתֵר עַד-נֶחֱמוֹת הַשְּׁלִישִׁי** – פשטא מונח זקף-קטן, מרמז לשני לימודים, ששניהם קשורים לאכילה מחוץ לזמן האכילה של כל קרבן. הפשט הוא נותר של בעלים, והמרומז הוא ממחשבת הכהן העושה לאכילה חוץ לזמנו. עונש הכרת מתברר ב-(וי' קד' יט,ח) **וְאֶכְלֵי עֲוָנָה יִשָּׂא** – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד שני לימודים, פשטא מלמד ששניהם בפשט. ב-(יט,ח) מלמד כרת (א) לאוכל נותר מחוץ לזמנו בלי כל מחשבת כהן או בעלים. וממנו לומד כרת (ב) ל-(צו ז,יח) לאוכל קרבן שפוגל ע"י הכהן העושה במחשבת אכילה חוץ לזמנו

(וי' קד' יט,ח) כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל – מוקדשי עובדי כוכבים אין חייבין עליהן משום נותר, מאי טעמא, דכתיב בנותר **(וי' קד' יט,ח) וְאֶכְלֵי עֲוָנָה יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל** וילפינן חלול חלול מטומאה, מה טומאה אין חייבין עליה במוקדשי עובדי כוכבים אף נותר אין חייבין עליה במוקדשי עובדי כוכבים^(כ) **[תמורה ג' א']:**

[תו"ת הערה כא] ובטומאה כתיב מפורש (וי' אמר כב,ב) וַיִּגְדְּלוּ מִקֹּדֶשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל ודרשינן מִקֹּדֶשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל ולא מוקדשי עובדי כוכבים: (וי' קד' יט,ח) כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל – מקף מקף, מקף אחד בורר בין קדשי בני ישראל ובין קדשי עובדי כוכבים,

אפשר כי מקף אחד בורר בין פיגול קרבן לאכילה מעבר לזמנו (שתי סיבות) ובין פיגול קרבן לאכילה חוץ למקומו **(וי' קד' יט,ח) כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל** – מרַבָּא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, הפשט עוסק ישראל שאכל נותר, ועליו מרבה את אוכל הפיגול של חוץ לזמנו, ומרבה עליו את האוכל של מחוץ למקומו שהכתוב קוראו פיגול. ומ-**[תמורה ג' א']** אפשר לרבות את הטמא אף שיש לו כתוב לעונש כרת.

(וי' קד' יט,ח) חָלַל – אתנח מגביל את החילול רק לקדשי בני ישראל, אין חילול של קדשי עכו"ם, לכן אינו מגיע לשלב הבא בפסוק.

(וי' קד' יט,ח) וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִוא – תביר מרַבָּא טפחא, **הַנֶּפֶשׁ הַהִוא** – מרַבָּא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, הכתוב עוסק באוכל נותר, הדרשה רבתה עליו את האוכלים קרבנות שנתפגלו בזמן או במקום, ואת הטמא,

(וי' קד' יט,ח) וּנְכַרְתָּהּ התביר מחלק בין המחללים קדשים, והאוכל קדש שנתפגל במחשבת חוץ למקומו מתמעט מכרת.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא ותורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ב; **תפצית ההשקפה**: אתנח, סלוק = חוף-טפוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוקא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דוקא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; דוקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, דמל לכלל ופלט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-טבחא = תרשא – דרוש בפסוק שיעור מחיצה עקירה; שגבה = שכחה; פז – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

1.6 ויקרא קדשים יט,א (התשפ"ב)

ויקרא קדשים יט,א: לא-תקם וְלֹא-תטרף אֶת-בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה אֲנִי ה'.

[ספרא קדושים פרשה ב פרק ד] (וי' קד' יט,א) לא-תקם עד היכן היא כוחה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילני, למחר אמר לו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כשם שלא השאלתה לי מגלך לכך נאמר **לא-תקם**.
(יא) (וי' קד' יט,א) וְלֹא-תטרף עד היכן כחה של נטירה אמר לו השאילני קרדומך ולא השאילני, למחר אמר לו השאילני מגלך אמר לו הא לך איני כמותך שלא השאלת לי קרדומך לכך נאמר **וְלֹא-תטרף**.

[תורה שלמה רמג] (וי' קד' יט,א) לא-תשגא ... (וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף ... וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה ועוד אמר ר"מ פותחין לו מן הכתוב שבתורה ואומרין לו אילו היית יודע שאתה עובר על יט,א **לא-תקם וְלֹא-תטרף** (שאם בקשת ממנו כלי ולא השאילך והדרתו הנאתך) ועל **(וי' קד' יט,א) לא-תשגא אֶת-אֶחָיךָ בְּלִבְבְּךָ** (או שעשה לך דבר שלא כהוגן ומתוך שנאה הדרתו) **וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה**, **(וי' בהר כה,לו) וְתִי אֶחָיךָ עִמָּךְ**: שהוא עני (התורה הזקיקתו לפרנסו ולא אהבו ולהחיותו) ואין אתה יכול לפרנסו (מחמת נדרך), אמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר הרי זה מותר. **[משנה נדרים סה:]**

(וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף – ע"פ **[משנה נדרים סה:]** כל מקף כבורר בן נקימה ונטירה במודע לאיך הם קורים בפועל (ע"פ **[מלבי"ם]**) נקמה בפועל באותו אופן שפגע בו האחר, נטירה כשמירת איבה ולא צר בפועל אבל נענה למצר ומזכיר האיבה, ע"פ **[הח"ח]** נקמה לא מוצדקת כי המסרב סרב משמירה על חפץ הנהוין לו) ובמודע למניעת החסד שהם גורמים ולכן ולאיסורם **ובין** ללא ידיעה לאיך הם קורים ולמניעת החסד שהם גורמים.

בדרשה הבאה יש הסבר נוסף ל- **(וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף**

[תורה שלמה רנח] (וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף, ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק כל תלמיד חכם שאינו נוקם (נקמתו) ונוטר (איבה) כנחש בלבו אינו תלמיד חכם. והכתיב **(וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף** ההוא **בממון** הוא דכתיב, דתניא וכו' (לעיל אות רנו). **וצערא דגופא לא**, והא תניא הנעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב אומר **(שופטים ה,לא) וְאֶהְבֶּתָּ אֶת-שֵׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ**. לעולם נדקיי ליה בלביה (ואם בא אחר לנקום נקמתו בקיום המשפט שיתוק), והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, דמפייסו ליה ומפייס **[יומא בג.]**
(וי' קד' יט,א) לא-תקם – מקף כבורר בין משמע שלא תקם ולא תטר בממון שאסור, ובין משמע שלא תקם ולא תטר בצער הגוף וזה מותר

(וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף אֶת-בְּנֵי עַמֶּךָ – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מונח עשוי לרמז לרבוי זוגות למודים בז"מ, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים בזוג אחד או יותר יוצא מהפשט, הדרשות הבאות יוצאות מפשט הכתוב על מניעת עזרה ומוליכות למסקנות אחרות

[תורה שלמה רמב] (וי' קד' יט,א) לא-תשגא ... (וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף ... וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה. **(דב' שפ' יט,א) וְקִיִּיִתְּנָה אִישׁ שֹׁנְאָה לְרַעְיָהּ וְאָרַב לּוֹ נֶקֶם עָלֶיהָ וְהָרָהוּ גַּפְשׁ**. מכאן אמרו אם עבר על מצוה קלה סופו לעבור על מצוה חמורה עבר על ... **וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה**, סופו לעבור על **(וי' קד' יט,א) לא-תשגא ... (וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף** וסופו לעבור על **(וי' בהר כה,לו) וְתִי אֶחָיךָ עִמָּךְ**: עד שבא לידי שפיכות דמים. לכך נאמר. **(דב' שפ' יט,א) וְקִיִּיִתְּנָה אִישׁ שֹׁנְאָה לְרַעְיָהּ [ספרי שופטים פי' קפז]**
[תורה שלמה רמד] ... המונח בארון זה (יוסף) קיים מה שכתוב במונח בארון זה (לוחות הברית) וכו' וכתב (וי' קד' יט,א) לא-תשגא וביוסף אומר וינחם אותם וידבר על לבם (בראשית נ כא) כתיב לא תקום ולא תטור, וכתוב (שם כ) ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה **[מכילתא שלח פ"א]**. על החושב שהצרו לו, להתבונן במעשה ולחשוב על ההשגחה הפרטית המכוונת הכל לטובה.

[תורה שלמה רמה] (וי' קד' יט,א) לא-תשגא ... (וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף ... וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה. ר"ע אומר כל הנושא אשה שאינה מהוגנת לו עובר משום חמשה לאוין משום **לא-תקם**, ומשום **וְלֹא-תטרף**, ומשום **(וי' קד' יט,א) לא-תשגא אֶת-אֶחָיךָ בְּלִבְבְּךָ**, ומשום ... **וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה**, ומשום **(וי' בהר כה,לו) וְתִי אֶחָיךָ עִמָּךְ**: מתוך ששונא אותה רוצה הוא שתמות ונמצא מבטל פריה ורביה מן העולם **[אדר"נ פכ"ו,ד]**. מוצע להוסיף לכאן עוד מענין נישואין **[בבלי קידושין מא,א]** דאמר רב יהודה אמר רב: אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתנגנה עליו, ורחמנא אמר: **(וי' קד' יט,א) וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ כַּמִּוֶּה**.
וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְיָהּ – מרכא טפחא, יתור לרבות את אשתו כגופו, מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות שעשוי לבטא יחידה שלימה או דברים המשלימים זה לזה. אהבה ללא תמורה, אהבה של מסירות נפש כי הוא רעך, ואילו **כַּמִּוֶּה** – אתנח, מגביל שרק אם הוא טוב וע"פ **[ר' יוסף בכור שור]** יש הגבלה לאהבת רעך חייך קודמים לחיי חביבך (ראה ב"מ סב,א).

[תורה שלמה רנז] כתיב (וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף אֶת-בְּנֵי עַמֶּךָ, היך עביר (איך מסתבר שימחול אדם על עלבונו) הוה מקטע קופד (היה חותך בשר) ומחת סכינא לידו (וירד הסכין לתוך ידו) תחזור ותמחי לידיה (וכי תעלה על דעתך שינקום מידו ויחתוך ידו השניה על שחתכה הראשונה כן הדבר הזה כיון שכל ישראל גוף אחד הן דין הוא שלא ינקום מחבירו שהוא כנוקם מגופו קה"ע) **[ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד]**

שתי הדרשות הבאות מלמדות על היתר נקימה ונטירה בעכו"ם

[תורה שלמה רנט] (וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף אֶת-בְּנֵי עַמֶּךָ כך אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע הא כתבת בתורתך לא תקום ולא תטור, ואת נוקם ונוטר אמר להון לישראל לא אטור דכתיב **(תהלים קט,ט) לא-לְגִצְחָה נְרִיב וְלֹא לְעֹלָם יִסּוּר**: אבל לעכו"ם **(נחום א,ב) נֶקֶם ה' לְצַדִּיק וְנוֹטֵר הוּא לְאֵבִיב**: אמר הכתבתי בתורתך **(וי' קד' יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף אֶת-בְּנֵי עַמֶּךָ** אבל נוקם את לעכו"ם שנאמר (במדבר לא,ב) נקם נקמת בני ישראל **[קהלת רבה פח,ח]**

(וי' קד' יט,א) לא-תקם – מקף כבורר בין משמע שלא תקם ולא תטר בישראל שאסור, ובין משמע שלא תקם ולא תטר גם בעכו"ם וזה מותר. **(יט,א) לא-תקם וְלֹא-תטרף** מהפך פשטא מרמז שמותר לנקום ולינטור לעכו"ם בממון ובצער הגוף, ובישראל אסור בממון ובצער הגוף.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור'ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ב; תפצית ההשגות; אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים ספרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – חיקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, דמו לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פא – דרוש מהפסוק ריעו לנושא אחר בהלכה:

ספרא קדושים פרשה ב פרק ד [יב (וי' קד' יט,יח) לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך, נוקם אתה ונוטר לאחרים, ואהבת לרעה קמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, [מדרש הגדול] בן עזאי אומר (בר' ה,א) זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם בדתם אלהים עשה אתו: זה כלל גדול מזה. שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חבירי עמי, הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי, אמר ר' תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה.

(וי' קד' יט,יח) לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט, **ספרא** קיצר **ב"ר פכ"ד,ז** [מדרש הגדול] פירטו והעבירו מהפשט של בין אדם לחבירו אל בין אדם למקום

מדרש הגדול בן עזאי אומר **(בר' ה,א) זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם בדתם אלהים עשה אתו:** זה כלל גדול מזה. שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חבירי עמי, הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי, אמר ר' תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה **הח"ח:** (יב) ונוטר לאחרים לעכו"ם. זה כלל גדול בתורה דכל מה דעלך שני לחברך לא תעביד. זה כלל גדול מזה דאי מקרא קמא הו"א הרי אדם שהוא בזוי יכול לומר גם אני אבזה את חברי, שאיני מקפיד גם אם מבזים אותו אבל מפסוק זה ספר תולדות אדם שמוזכר בו בדמות אלהים עשה אותו כלל גדול מזה כי את מי אתה מבזה דמות דיוקנו של מקום).

כנדרש ב-**מדרש אגדה (בבור' [בר' ה,א])** וכיצד עשה (הבורא) אותו (את האדם) בדמותו (של הבורא) שנתן לו חכמה ובינה מעין חכמה של מעלה שקרא שם לכל בריה:

ומפני שהבורא עשה את האדם בדמות א-לקים, אז גם אם האדם נדון למות ברור לו מיתה שלא תבזה את האדם ולא תבזה את הבורא. **(וי' קד' יט,יח) ואהבת לרעה קמוך אני ה'** **[בבלי סנהדרין מד,ב] משנה.** היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות וגו' **[בבלי סנהדרין מה,א]** ברור לו מיתה יפה

ויקרא קדשים יט,יט: את-חקתי תשמרו

בהמתך לא-תרביע כלאים שךך לא-תזכע כלאים ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך:

ספרא קדושים פרשה ב פרק ד [יג (וי' קד' יט,יט) בהמתך לא-תרביע כלאים, יכול לא יאחזו בבהמה ויעמידנה לפני הזכר תלמוד לומר **כלאים**, לא אמרתי לך אלא משום **כלאים**.

(יד) ואין לי אלא (וי' קד' יט,יט) בהמתך על בהמתך, מנין בהמתך על בהמת אחרים (עכו"ם) בהמת אחרים (עכו"ם) על בהמתך, בהמת אחרים (עכו"ם) על בהמת אחרים (עכו"ם) מנין תלמוד לומר (וי' קד' יט,יט) את-חקתי תשמרו.

(טו) אין לי אלא בהמה על בהמה, בהמה על חיה וחיה על בהמה מנין, טמאה על טהורה, טהורה על טמאה מנין תלמוד לומר (וי' קד' יט,יט) את-חקתי תשמרו.

הח"ח [יג] ויעמידנה (את בהמת הנקבה) לפני הזכר (בן מיינה). אפילו מינה משום שמא יבוא לידי הרהור ת"ל **כלאים**. דהיינו מין בשאינו מינו (המעשה שלא טבע הבריאה הוא עבירה ומביא להרהור עבירה) אבל במינו כעבדיתה טריד ולא יבוא לידי הרהור **[גמרא. (יד) מנין בהמתך על בהמת אחרים. פי' עכו"ם ודריש הכא שאפילו בהמת עכו"ם על בהמת עכו"ם אסור להרביע מין בשאינו מינו וכתב הראב"ד נ"ל שאף בהרכבת אילן שלא במינו שייך זה הדין שלא ירכיב ישראל מין בשאינו מינו אפילו לעכו"ם דכתיב (ט,יט) את-חקתי תשמרו ודוקא כהני תרתי שהעכו"ם מוזהרין עליהם כישראל מימות אדם הראשון דכתיב (בר' א,כד) ותוצא הארץ גפש חיה למינה וכתב (בר' א,יב) ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינה וצ"ע עשה-פרי אשר זרעו ופריהו למינהו והיינו דדרשינן (ט,יט) את-חקתי תשמרו חוקים שחקתי לך כבר אבל לבישת שעטנו וכיוצא בו שאין העכו"ם מוזהרים עליהם אין ישראל נמנע מלעשות להם ומזמינים אותם להם ת"ל (ט,יט) את-חקתי תשמרו חוקי טבע הבריאה אשר חקק בתחלת היצירה כל דבר למינו.**

תורה שלמה רעט] (וי' קד' יט,יט) את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע כלאים שךך לא-תזכע כלאים. תנו רבנן שבע מצוות נצטוו בני נח וכו' רכי אלעזר אומר אף הכלאים, מותרין בני נח ללבוש כלאים ולזרוע כלאים ואין אסורין אלא בהרבעת בהמה והרכבת האילן וכו'. מנה"מ (מה מקור דבריו) אמר שמואל כדאמר קרא **(ט,יט) את-חקתי תשמרו** חוקים שחקתי לך כבר (כשהזכיר ישראל בסניי בהמתך לא תרביע וגו' פתח בהו קרא **(ט,יט) את-חקתי תשמרו** מה שלא פתח כן בשאר מקומות, שמע מינה הכי קאמר להו, את חוקתי שחקתי כבר לבני נח תשמרו, ואלו הן) בהמתך לא תרביע כלאים (אבל על חרישת שור וחמור לא הוזהרתם). **שךך לא-תזכע כלאים** (וזריעה זו אינה זריעה ממש דלא נצטוו בני נח על כלאי הכרם, אלא שלא להרכיב האילן על שאינו מינו דלא תזרע דומיא דלא תרביע) מה בהמתך כהרבעה (דבר המסוים על דבר המסוים) אף שךך כהרכבה וכו', מה בהמה בין בארץ בין בחוץ לארץ – דחובת הגוף שאינה תלויה בחובת הארץ, נפקא לן ב-**[קדושין לו,א]** דנוהגת אפילו בחוץ לארץ. אלא מעתה **(וי' אח"מ יח,ה) ושמרתם את-חקתי ואת-משפטי** (דכתיב בכל התורה כולה (ט: כוונת רש"י לרוח הדברים, כי כתוב זה מופיע בתנ"ך רק כאן, **(וי' קד' יט,יז) ושמרתם את-כל-חקתי**; **(וי' קד' כח,ה) ושמרתם את-חקתי וצויתם**; **(וי' קד' כבב,ה) ושמרתם את-כל-חקתי**) חקים שחקתי לך כבר (הכי נמי נצטוו בני נח עליהם).

הכא כתיב **(ט,יט) את-חקתי תשמרו** (דהקדים חקים למצוות שמירה, דמשמע חקים דמעיקרא, ואף על גב דגבי שביעית ויובל כתיב נמי את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו דהקדים נמי חקים למצוות שמירה – התם כיון דרישא דקרא כתיב **(וי' אח"מ יח,ד) את-משפטי תעשו** ארזיה למיכתב **(וי' אח"מ יח,ד) ואת-חקתי תשמרו**. **[סנהדרין נו: ס.]**

(ט,יט) את-חקתי תשמרו – מקף ברור בין משמע חקים ממתן תורה ובין משמע חקים מתחילת היצירה, כאן במשמע חקים מתחילת היצירה. **(ט,יט) את-חקתי תשמרו** – זרקא סגול בתפקיד כעין מוסיף מהענין על הענין, מוסיף על איסורי כלאים לעכו"ם הכתובים מתחילת היצירה, איסור עשיית שעטנו ע"י ישראל לעכו"ם. איסור שעטנו לישראל הוא ממתן תורה, כאן מתגלה שאיסור זה כולל איסור עשיית שעטנו ע"י ישראל לעכו"ם.

(ט,יט) את-חקתי תשמרו – זרקא סגול בתפקיד כעין מוסיף מהענין על הענין, מגלה שהוסיף לבני נח על שבע המצוות שנצטוו במפורש גם שלא להרכיב האילן (פרי וסרק) על שאינו מינו, ולא להרביע בהמה בשאינה מינה, ועוף בשאינו מינו ממלת **(ט,יט) את**, ולומד מניעות אלו מהנאמר במעשה בראשית זאת **(בר' א,יב) ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו וגו' ו- (בר' א,כד) ותוצא הארץ גפש חיה למינהו**.

(ט,יט) את-חקתי תשמרו – זרקא סגול בתפקיד כעין מוסיף מהענין על הענין, רש"י דהקדים חקים למצוות שמירה, הוספה בשמירה.